

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Påverkar maxtaxan inom barnomsorgen hur mycket föräldrar arbetar?

Eva Mörk
Linus Lindqvist
Daniela Lundin

RAPPORT 2006:2

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Näringsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra: utvärdering av arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder, studier av arbetsmarknadens funktionssätt och utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet. Förutom forskning arbetar IFAU med att: sprida kunskap om institutets verksamhet genom publikationer, seminarier, kurser, workshops och konferenser; bygga upp ett bibliotek av svenska utvärderingsstudier; påverka datainsamling och göra data lättillgängliga för forskare runt om i landet.

IFAU delar även ut anslag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Anslagen delas ut en gång per år och sista dag för ansökan är den 1 oktober. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om anslag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid myndigheten finns en traditionell styrelse bestående av en ordförande, institutets chef och åtta andra ledamöter. Styrelsen har bl a som uppgift att besluta över beviljandet av externa anslag samt ge synpunkter på verksamheten. Till institutet är även en referensgrupp knuten där arbetsgivar- och arbetstagsarsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Påverkar maxtaxan inom barnomsorgen hur mycket föräldrar arbetar?

av

Eva Mörk, Linus Lindqvist & Daniela Lundin^Ψ

2006-02-15

Sammanfattning

I denna delrapport utvärderas maxtaxans effekter på föräldrars arbetskraftsdeltagande och på hur mycket de arbetar givet att de är sysselsatta. Maxtaxan infördes i den kommunala barnomsorgen under 2001–03. Den del av reformen som vi studerar innebär att avgiften för barnomsorg inte får överstiga en viss fastställd procent av ett hushålls bruttoinkomst. Det finns dessutom ett tak för hur mycket kommunen totalt får ta ut i avgift från ett hushåll. Vi finner att mödrar i hushåll vars barnomsorgsavgift minskade med 500 kronor i månaden eller mer, har 3 % högre sannolikhet att delta i arbetskraften än andra mödrar. Däremot finner vi ingen effekt på faders arbetskraftsdeltagande. Vi finner heller ingen effekt av sänkta avgifter på hur många timmar föräldrar arbetar givet att de är sysselsatta.

^Ψ Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), Box 513, 751 20 Uppsala. Eva.Mork@ifau.uu.se tfn: 018-471 70 72, Linus.Lindqvist@ifau.uu.se, tfn: 018-471 70 97, Daniela.Lundin@ifau.uu.se, tfn: 018-471 70 92. Författarna tackar för värdefulla synpunkter från Peter Fredriksson, Ann-Sofie Kolm, Katarina Nordblom, Oskar Nordström Skans samt seminariedeltagare vid IFAU. Vi riktar också ett särskilt tack till de kommuner som bidragit med information om sina barnomsorgsavgifter.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	IFAU:s uppdrag	3
1.2	Syfte och disposition	3
2	Vad vet vi sedan tidigare om sambandet mellan arbete och kostnaden för barnomsorg?	4
3	Vad är maxtaxa och varför infördes den?.....	6
3.1	Den kommunala barnomsorgen i Sverige.....	6
3.2	Reformen maxtaxa och allmän förskola m m.....	8
3.3	Hur förändrades avgifterna i och med maxtaxan?	9
4	Maxtaxans effekter på föräldrars arbetande?.....	10
4.1	Hur ska man utvärdera reformen maxtaxa?.....	10
4.2	Metod 1.....	11
4.2.1	Data.....	13
4.2.2	Resultat	17
4.2.3	Sammanfattning.....	20
4.3	Metod 2.....	20
4.3.1	Data.....	21
4.3.2	Resultat	29
4.3.3	Sammanfattning.....	32
5	Sammanfattande kommentarer	33
	Referenser	34
	A Appendix.....	36
	A1 Hushållets avgiftsgrundande inkomst	36
	A2 Skolverkets typfamiljer	37
	A3 Löneekvationer	38

1 Inledning

År 2001–03 genomfördes en reform inom kommunal barnomsorg kallad *Max-taxa och allmän förskola m m*. Det huvudsakliga syftet med reformen var att öka tillgången till barnomsorg, förbättra barnfamiljers hushållsekonomi samt att underlätta föräldrars arbetskraftsdeltagande. Den del av reformen som utvärderas i denna rapport är den högsta avgift, *maxtaxa*, för förskoleverksamhet och skolbarnomsorg som kommunerna kunde välja att införa från och med den 1 januari 2002. Maxtaxa innebär dels att avgiften bestäms till en viss maximal procentsats av ett hushålls bruttoinkomst, dels att avgiften inte får överstiga ett fastställt avgiftstak. De kommuner som valt att tillämpa maxtaxa har möjlighet att få statsbidrag för att täcka inkomstbortfall och för att kunna upprätthålla kvaliteten i verksamheten.

1.1 IFAU:s uppdrag

Regeringen har uppdragit åt Skolverket att under perioden 2002–07 årligen följa upp reformen *Maxtaxa och allmän förskola mm*.¹ Skolverket har också ett samordningsansvar för utvärdering av maxtaxans effekter på föräldrars arbetsutbud. Denna utvärdering ska genomföras av IFAU. IFAU:s uppdrag redovisas i två rapporter – det här är den första delrapporten. Den avslutande rapporten ska redovisas i januari 2007.

1.2 Syfte och disposition

Ett av de politiska motiven till att begränsa avgifterna för barnomsorg var att det i högre grad ska löna sig för föräldrar att förvärvsarbeta. Maxtaxan var alltså tänkt att både få föräldrar som inte arbetar att börja göra det och att få de föräldrar som redan arbetar att börja arbeta mer. Syftet med denna rapport är att undersöka om så blev fallet. I rapporten besvaras därför två frågor:

- Bidrar maxtaxan till att fler föräldrar arbetar?
- Påverkar maxtaxan hur mycket föräldrar väljer att arbeta?

¹ Skolverket ska följa upp reformen med avseende på reformens genomslag, barns vistelsetider, efterfrågan på barnomsorg, verksamhetens kvalitet samt dess konsekvenser för den kommunala ekonomin.

Rapporten är disponerad på följande sätt: I *avsnitt 2* diskuteras vad vi känner till om sambandet mellan föräldrars arbetsutbud och barnomsorgskostnader, både utifrån ekonomisk teori och tidigare studier. I *avsnitt 3* ges en kort bakgrund till reformen samt en beskrivning av innehållet i den och de förändringar i kommunernas barnomsorgsavgifter som den resulterade i. I *avsnitt 4* diskuteras först metoder för att utvärdera effekter av maxtaxan och därefter presenteras resultaten från utvärderingen. Rapporten avslutas i *avsnitt 5* med en kort sammanfattning och en beskrivning av vad vi ska undersöka närmare i projektets slutrapport.

2 Vad vet vi sedan tidigare om sambandet mellan arbete och kostnaden för barnomsorg?

När en individ ska besluta sig för hur stort hans eller hennes arbetsutbud ska vara är det i praktiken två beslut som ska fattas: Det första beslutet är om han eller hon ska arbeta över huvud taget, d v s om man ska delta i arbetskraften eller inte. Det andra beslutet är hur mycket individen ska arbeta givet att han eller hon har beslutat sig för att delta i arbetskraften. Hur mycket man tjänar på att arbeta spelar en avgörande roll för vilket beslut man fattar. Föräldrar som arbetar måste ordna någon form av omsorg för barnen under den tid de är på arbetet. Omsorgen kostar pengar vilket innebär att den inkomst föräldrarna får ut av sitt arbete är lönen minus kostnader för barnomsorg. Sänkta barnomsorgskostnader kan därför förväntas påverka både i vilken utsträckning föräldrar arbetar och hur mycket de arbetar.

Den förväntade effekten på föräldrars arbetskraftsdeltagande då barnomsorgsavgiften sjunker är positiv, d v s vi förväntar oss att föräldrar i större utsträckning väljer att arbeta. Detta beror på att en sänkt barnomsorgstaxa innebär att man får mer kvar av lönen, vilket ökar sannolikheten att föräldrar ska tycka att det lönar sig att arbeta.

Den förväntade effekten på hur mycket föräldrarna väljer att arbeta är däremot osäker. Det finns nämligen två effekter av sänkta omsorgsavgifter som verkar åt motsatt håll. När föräldrarna får mer kvar av lönen kan de unna sig att vara lediga i större utsträckning och alltså kan de förväntas arbeta mindre. Samtidigt gör det faktum att föräldrarna får mer kvar av lönen att det blivit

dyrare att inte arbeta, eftersom man då avstår från en större löneinkomst än tidigare. Det förväntas leda till att föräldrarna väljer att arbeta mer. Slutresultatet av dessa två effekter är omöjlig att besvara teoretiskt, utan är en empirisk fråga.

Av resonemanget ovan framgår att föräldrars arbetsutbud kan påverkas genom att barnomsorg subventioneras. Detta innebär också att det kan vara lönsamt för *samtliga individer* i en kommun att subventionera barnomsorg. Det kan öka föräldrars – och kanske framförallt kvinnors – arbetsutbud och därmed kommunens skatteintäkter (se Blomquist & Bergstrom, 1996). Subventionerad barnomsorg har också typiskt använts som ett politiskt instrument för att öka kvinnors arbetsutbud.

Vad finner då tidigare empiriska undersökningar för effekter av barnomsorgskostnader på föräldrars arbetsutbud? Det finns en tidigare svensk studie som undersöker barnomsorgsavgifternas effekter på mödrars arbetsutbud, Gustafsson & Stafford (1992). I sin studie finner de att sänkta barnomsorgsavgifter ökar mödrars arbetskraftsdeltagande. Däremot finner de inga statistiskt säkerställda effekter på hur mycket mödrar väljer att arbeta. De studerar i uppsatsen endast familjer med två vuxna och ett barn i förskoleålder under 1984.

Förutom studien av Gustafsson och Stafford finns en rad studier främst på amerikanska och kanadensiska data. Studierna, som sammanfattas väl av Anderson & Levine (2000), finner typiskt att ju högre barnomsorgsavgiften är, desto mindre vanligt är det att mödrar arbetar. Hur stor påverkan avgifterna har varierar emellertid. De mest trovärdiga studierna är Berger & Black (1992), Gelbach (2002) och Lefevbre & Merrigan (2005a, 2005b). Berger & Black jämför mödrar som har tillgång till subventionerad barnomsorg med mödrar som står på en väntelista för samma omsorg. De finner att arbetskraftsdeltagandet var högre bland mödrar med tillgång till subventionerad barnomsorg. Men de kunde inte hitta några statistiskt säkerställda skillnader mellan hur mycket de sysselsatta mödrarna i de två grupperna arbetade. Gelbach (2002) finner att mödrar arbetar fler timmar då deras femåringar har möjlighet att gå i skola. Lefevbre & Merrigan (2005a) och (2005b) studerar en barnomsorgsreform som genomfördes i Quebec 1997. Den innebar att barnomsorg skulle tillhandahållas till ett pris av max fem dollar per barn och dag.² Genom

² Reformen i Quebec påminner om den svenska reformen eftersom en maxavgift fastställdes för omsorgen. Reformerna skiljer sig emellertid åt på en annan viktig punkt eftersom avgiften i Quebec blev helt inkomstoberoende, något som inte gäller i Sverige.

att jämföra mödrars arbetsutbud i Quebec med mödrar i andra kanadensiska delstater finner de att reformen ledde till att mödrar arbetade i större utsträckning. De som deltog i arbetskraften arbetade dessutom mer än innan reformen.

I stort sett samtliga tidigare studier har fokuserat på mödrars arbetsutbud. I denna rapport kommer vi att studera både *mödrar och fäder*.

3 Vad är maxtaxa och varför infördes den?

3.1 Den kommunala barnomsorgen i Sverige

Kommunal barnomsorg innefattar förskoleverksamhet (förskola, familjedaghem och öppen förskola) och skolbarnomsorg (fritidshem, familjedaghem och öppen fritidsverksamhet). Varje kommun är skyldig att tillhandahålla förskoleverksamhet och skolbarnomsorg till barn som ”stadigvarande vistas i kommunen”. Förskoleverksamhet riktar sig till barn som fyllt 1 år till dess att de börjar skolan. Skolbarnomsorg vänder sig till skolbarn (förskoleklass eller grundskola) till och med 12 års ålder. Barnomsorgens uppgift är att erbjuda omsorg och främja barns utveckling genom den pedagogiska verksamhet som bedrivs. Den ska också bidra till att föräldrar kan arbeta eller studera (SFS 1985:1100).

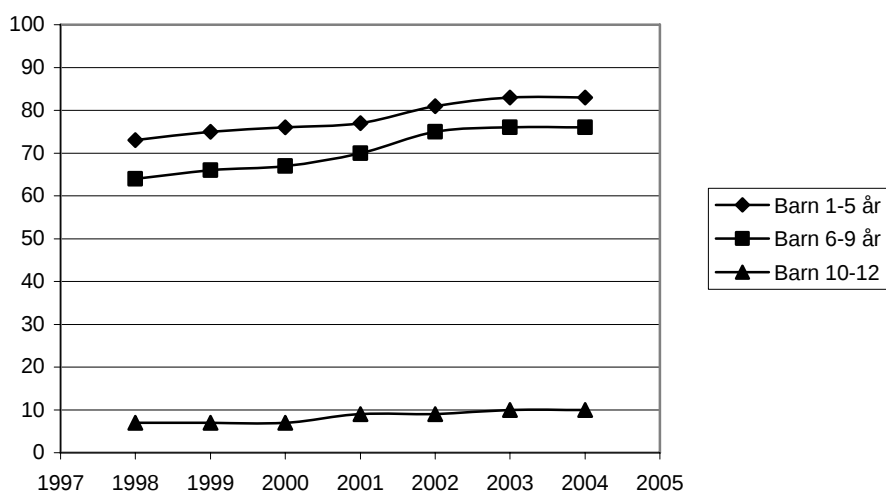
Andelen barn som är inskrivna i någon slags barnomsorg är hög, vilket framgår av *Figur 1*. Där redovisas andelen barn i olika åldersgrupper som var inskrivna i förskola, familjedaghem eller fritidshem den 15 oktober under åren 1998–2004. Andelen inskrivna barn har också ökat över tiden i samtliga åldersgrupper. Av figuren framgår också att det är barn i åldern 1–5 år som i högst utsträckning deltar i barnomsorg. Även barn i åldern 6–9 deltar i stor utsträckning, medan endast en tiondel av alla barn i åldern 10–12 år deltar.

Utformningen av barnomsorgen förändrades under nittioalet på en rad punkter. Sedan 1995 är kommunen skyldig att erbjuda plats inom förskola eller skolbarnomsorg ”utan oskäligt dröjsmål” efter det att föräldrarna anmält att de behöver en plats.³ 1998 fick förskolan sin första läroplan och blev därigenom det första steget i utbildningssystemet. I och med att läroplanen infördes blev

³ Oskäligt dröjsmål bör i praktiken motsvara en handläggningstid på 3–4 månader (Skolverket, 2001).

det pedagogiska syftet tydligare: Förskolan är inte bara till för att passa barnen medan deras föräldrar arbetar. Den är också till stor del till för barns egen skull, eftersom den anses vara viktig för deras utveckling och lärande.

Figur 1 Andel barn inskrivna i förskola, familjedaghem eller fritidshem 1998–2004

Källa: Skolverket

Kommunen har rätt att ta ut skäliga avgifter för förskola och skolbarnomsorg. Före införandet av maxtaxan fanns dock inte någon definition av begreppet ”skälig avgift”. Kommunerna hade möjlighet att utforma avgiftssystemet som de själva önskade.⁴ Under senare delen av nittioalet fanns därför väsentliga skillnader mellan kommunernas system för barnomsorgsavgifter.

⁴ Under förutsättning att avgifterna inte blev så höga att föräldrar avstod från att utnyttja barnomsorg av ekonomiska skäl (Skolverket, 1999).

3.2 Reformen maxtaxa och allmän förskola m m⁵

Propositionen *Maxtaxa och allmän förskola mm* antogs av riksdagen i november 2000. Reformen genomfördes stegvis under 2001–03 och består huvudsakligen av följande delar:

- i) Juli 2001: Skyldighet för kommunen att erbjuda förskola för arbetslösa minst 3 timmar per dag eller 15 timmar per vecka.
- ii) Januari 2002: Barn vars föräldrar är föräldralediga ska erbjudas möjlighet att ta del av förskoleverksamhet minst 3 timmar per dag eller 15 timmar per vecka.
- iii) Januari 2002: Avgiftstak (maxtaxa) inom förskola och skolbarnomsorg.
- iv) Januari 2003: Allmän förskola för fyra- och femåringar. Barn ska erbjudas avgiftsfri plats i förskola från och med höstterminen det år de fyller fyra år, oavsett om barnets föräldrar förvärvsarbetar eller studerar eller inte. Förskolan ska omfatta minst 525 timmar om året.

I denna rapport utvärderas endast den del av reformen som berör avgiftstaket inom förskola och skolbarnomsorg – d v s del (iii). När vi i rapporten skriver *maxtaxa* är det den delen vi syftar på och inte de övriga.

I en kommun som infört maxtaxa får månadsavgiften för förskola maximalt uppgå till 3 % av hushållets avgiftsgrundande inkomst⁶ för det första barnet, 2 % för det andra barnet och 1 % för det tredje barnet. För skolbarnomsorg betalar föräldrarna maximalt 2 % av den avgiftsgrundande inkomsten för det första barnet och 1 % för det andra respektive tredje barnet. Om föräldrar skulle placera ett fjärde barn i barnomsorg betalar de ingen avgift. Det yngsta barnet räknas alltid som det första barnet; högst avgift betalas alltså för det yngsta barnet och lägst avgift för det äldsta. Det finns också ett absolut tak för avgiften: 2002 beräknades avgiften på inkomster om maximalt 38 000 kr/månad och 2003 höjdes detta belopp till 42 000 kr/månad. I *Tabell 1* redovisas hur maxtaxan ser ut 2005. Värt att poängtera är att reformen endast sätter en övre gräns för barnomsorgsavgiften. Kommunerna är fria att ta ut lägre avgifter. De

⁵ Där inget annat anges är informationen hämtad från proposition 1999/2000:129.

⁶ Med avgiftsgrundande inkomst avses lön före skatt, inkomst av näringsverksamhet, samt skattepliktiga transfereringar. Utförligare information om vilka inkomster som ingår i begreppet avgiftsgrundande inkomst ges i *Appendix A1 Hushållets avgiftsgrundande inkomst*.

kan t ex ha en differentierad taxa beroende på hur länge barnen är på dagis eller på föräldrarnas inkomst. Maxtaxan infördes 2002 av samtliga kommuner utom Kalix och Karlstad. Där införde man den under 2003.⁷

Tabell 1 Avgifter inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg 2005

<i>Avgifter för 1–5-åringar (förskola eller familjedaghem)</i>		
Barn 1	3 % av hushållets inkomst	högst 1 260 kronor i månaden
Barn 2	2 % av hushållets inkomst	högst 840 kronor i månaden
Barn 3	1 % av hushållets inkomst	högst 420 kronor i månaden
Barn 4	Ingen avgift	
<i>Avgifter för 6–12-åringar (fritidshem eller familjedaghem)</i>		
Barn 1	2 % av hushållets inkomst	högst 840 kronor i månaden
Barn 2	1 % av hushållets inkomst	högst 420 kronor i månaden
Barn 3	1 % av hushållets inkomst	högst 420 kronor i månaden
Barn 4	Ingen avgift	

Källa: Skolverket

3.3 Hur förändrades avgifterna i och med maxtaxan?

Om man jämför de avgifter som kommunerna tog ut före respektive efter reformen kan vi se fyra huvudsakliga skillnader⁸:

- I och med reformen fastställdes maximala procentsatser som kommunerna fick ta ut beroende på hur många barn familjen hade inom barnomsorgen. Maxtaxans procentsatser är i regel lägre än de som gällde före reformen.
- Maxtaxan innebär att det infördes ett absolut tak för den avgift kommunerna får ta ut per barn. Detta innebar att hushåll med en avgiftsgrundande

⁷ Ett fåtal kommuner införde maxtaxan redan under 2001, bl a Göteborg, Sundbyberg, Ragunda, Överkalix och Malå.

⁸ Dessa observationer grundar sig på de data över kommunernas barnomsorgsavgifter som vi själva samlat in. Se mer om detta i *avsnitt 4.3.1*.

inkomst över en viss nivå får betala samma avgift oavsett inkomst.⁹ Före reformen förekom avgiftstak i vissa kommuner men inte i alla.

- Många kommuner som tidigare haft tidsdifferentierade taxor valde att ersätta dessa med taxor som är inte påverkas av barnens vistelsetider.
- De flesta kommuner valde att upphöra med avgiftsfri månad på sommaren.

Det fanns också andra skillnader kommunerna emellan som försvunnit i och med maxtaxans införande. Vissa kommuner hade t ex en taxa som inte var beroende av föräldrarnas inkomster, några gjorde en skillnad beroende på om hus hållet bestod av en eller två vuxna, osv. Maxtaxan har alltså i flera avseenden lett till en likriktning av kommunernas avgiftssystem.

4 Maxtaxans effekter på föräldrars arbetande?

4.1 Hur ska man utvärdera reformen maxtaxa?

För att utvärdera maxtaxans effekter på föräldrars arbetsutbud vill vi jämföra hur arbetsutbudet förändrades bland individer som påverkades av maxtaxan med motsvarande förändring för en grupp som inte påverkades. Svårigheten är att hitta en grupp som inte påverkades av reformen, men som i övrigt är så lik den grupp som påverkas att de två är jämförbara. Vi använder oss av två strategier för att göra sådana jämförelser.

Den första strategin utgår från det faktum att maxtaxan under 2002 började tillämpas i samtliga kommuner *utom* Kalix och Karlstad. Genom att jämföra föräldrar i de två kommunerna utan maxtaxa med föräldrar i övriga kommuner kan vi identifiera effekter av reformen. Vi kallar ansatsen "Metod 1" och resultaten av den presenteras i *avsnitt 4.2*.

Den andra strategin är att jämföra föräldrar vars barnsomsorgsavgifter påverkades mycket av maxtaxan med föräldrar vars avgifter inte påverkades alls. Detta är möjligt att göra eftersom avgiftsstrukturen skilde sig mycket åt mellan kommunerna under år 2001. Alltså kan vi undersöka arbetsutbudet bland för-

⁹ Taket var 38 000 kr/mån 2002 och 42 000 kr/mån fr o m 2003.

äldrar och mäta en eventuell effekt av maxtaxan trots att de alla bodde i kommuner med maxtaxa. Resultaten från "Metod 2" presenteras i *avsnitt 4.3*.¹⁰

När vi undersöker reformens effekter på föräldrars arbetsutbud tar vi även hänsyn till ett flertal andra faktorer som kan tänkas påverka arbetsutbudet. Om dessa faktorer skiljer sig åt mellan den grupp som påverkas och den grupp som inte påverkas riskerar vi att dra felaktiga slutsatser om vi inte kontrollerar för dem i vår analys. De variabler vi kontrollerar för är individens månadslön¹¹, individens icke-arbetsrelaterade inkomst (här inkluderar vi både individens egen kapitalinkomst, samt en eventuell partners kapitalinkomst och icke-arbetsrelaterade inkomst), individens socioekonomiska karakteristika (såsom utbildning, ålder, barnens ålder, födelseland, och om individen är ensamstående eller inte), samt ett antal kommunspecifika variabler såsom kommunal skattekraft, kommunal arbetslöshet, kommunal skattesats och antal årsarbetare per barn i kommunal omsorg (den sista variabeln är tänkt att mäta kvaliteten på den kommunala barnomsorgen).

4.2 Metod 1

I det här avsnittet jämför vi föräldrar i Kalix och Karlstad med föräldrar i övriga kommuner. Den information vi använder kommer från en enkätundersökning genomförd 2002. Vi har därför enbart information om föräldrars arbetsutbud efter det att maxtaxan hade införts.¹² Den analys av effekter som är möjlig att genomföra är därför en jämförelse mellan arbetsutbudet bland föräldrar i kommuner med maxtaxa med arbetsutbudet bland föräldrar i kommuner utan maxtaxa.

¹⁰ Man skulle även kunna tänka sig att jämföra de kommuner som införde maxtaxan redan 2001 med övriga kommuner. Detta är inte möjligt då det data som är representativt på kommunnivå (Skolverkets föräldraenkät) endast finns för år 2002.

¹¹ I de fall individen inte är sysselsatt observerar vi inte individens lön. Vi har därför predicerat löner för dessa individer utifrån en löneekvation estimerad för de individer vi observerar lönen för. Se Appendix för dessa resultat. För att i möjligaste mån hantera gruppen som är sysselsatt likadant som gruppen som inte är sysselsatt har vi valt att predicera löner även för de sysselsatta. Denna approach är standard i litteraturen, se t ex Killingsworth (1983).

¹² Skolverket genomförde en motsvarande enkät 1999. Tyvärr kan vi inte utnyttja den för att kunna göra en jämförelse av föräldrarnas arbetsutbud innan respektive efter maxtaxans införande. Enkäten innehåller nämligen inga uppgifter om vilka inkomster föräldrarna hade 1999 och kan inte kompletteras med det i efterhand eftersom enkäten är avidentifierad.

Tabell 2 Avgiftsstrukturen för några typfamiljer 1999 och 2002. Jämförelse mellan Kalix och Karlstad och kommungenomsnittet

	Typfamilj 1		Typfamilj 2		Typfamilj 3	
	1999	2002	1999	2002	1999	2002
Kommun- genomsnittet	2018	1062	2247	1088	1087	555
Standardavvikelse Sverige	(326)	(101)	(346)	(96)	(248)	(66)
Karlstad	1290	1290	1710	1083	931	1178
Kalix	1830	2177	2167	2567	661	1418
Skillnad mellan Karlstad och kommungenomsnitt et	-728	228	-537	-5	-156	863
Skillnad mellan Kalix och kommungenomsnitt et	-188	1115	-80	1479	-426	863
	Typfamilj 4		Typfamilj 5		Typfamilj 6	
	1999	2002	1999	2002	1999	2002
Kommun- genomsnittet	2848	1856	1265	735	871	730
Standardavvikelse	(326)	(101)	(346)	(96)	(248)	(66)
Karlstad	1935	1935	870	746	815	430
Kalix	2191	3022	714	746	532	1122
Skillnad mellan Karlstad och kommungenomsnitt et	-913	79	-395	11	-56	-300
Skillnad mellan Kalix och kommungenomsnitt et	-657	1166	-551	11	-339	392

Källa: Skolverket, se Appendix A2 Skolverkets typfamiljer för en beskrivning av de olika typfamiljerna

En jämförande analys av det här slaget har sina begränsningar. Om t ex Kalix och Karlstad skiljer sig från de kommuner som infört maxtaxan på något sätt som också påverkar föräldrarnas arbetsutbud, så kommer våra resultat att vara

missvisande. Både Kalix och Karlstad införde dock maxtaxa i barnomsorgen fr o m 2003 vilket talar för att de inte skiljer sig markant från andra kommuner. Det bör göra resultaten i den här delen av rapporten mer tillförlitliga än om de båda kommunerna fortsatt stanna utanför maxtaxesystemet. Vi kontrollerar dessutom, som nämnades ovan, för fyra kommunala variabler (kommunal skattekraft, kommunal arbetslöshet, kommunal skattesats och antal årsarbetare per barn i kommunal omsorg) för att ta hänsyn till skillnader i kommunerna.

För att kunna uttala sig om hur generella de eventuella effekter som vi finner är, är det intressant att veta hur mycket avgifterna i Karlstad och Kalix skilde sig från de avgifter som gällde i Sverige som helhet. Skolverket har undersökt kommunernas avgiftsstruktur 1999 och 2002 genom att ställa frågor om vilka avgifter som olika *typfamiljer* betalade för sin barnomsorg¹³. I *Tabell 2* jämför vi avgifterna för några typfamiljer i Kalix respektive Karlstad med genomsnittet för Sverige. Det är tydligt att det framför allt är Kalix som skiljer sig från det kommunala genomsnittet genom att ha högre avgifter; skillnaden mellan Karlstad och genomsnittet är mindre. Därför väljer vi att skilja på de två kommunerna i analysen.

4.2.1 Data

Hösten 2002 riktade Skolverket en enkät till ca 70 000 föräldrar med barn i åldrarna 1–12 år. Det är denna enkät som ligger till grund för analysen i det här avsnittet. Det allra största antalet respondenter – drygt 60 000 – hade barn i åldrarna 1–5 år, alltså barn i förskoleåldern.¹⁴ Skolverket ställde frågor om barn- och skolbarnomsorg och föräldrars arbetande (se t ex Skolverket 2003a).¹⁵ I *Tabell 3* listas de variabler från framför allt Skolverkets enkät som vi använder i analysen.

¹³ Dessa typfamiljer redovisas i *Appendix A2 Skolverkets typfamiljer*. Mer information om avgiftsstrukturen återfinns i Skolverkets rapporter (Skolverket 1999, 2003b).

¹⁴ För barn i den yngsta ålderskategorin (1–5 år) är data representativa på kommunnivå. Detta är anledningen till att vi i detta avsnitt fokuserar på denna åldersgrupp.

¹⁵ Enkäten har kompletterats med inkomstuppgifter från 2002 från SCB:s databas Louise. Eftersom kommunerna i gemen beräknar barnomsorgsavgiften med hushållets inkomster som grund är vi intresserade av inkomstuppgifter för den person som föräldern bor ihop med – oberoende av om det är den biologiska föräldern eller inte. Det finns emellertid inte något register över vilka personer som tillhör samma hushåll i Sverige. Om två personer bor ihop utan att vara varken gifta eller ha gemensamma barn finns det ingen möjlighet att se det via registerdata. De inkomstuppgifter som vi låtit SCB komplettera enkäten med gäller därför barnens *biologiska föräldrar*. I de fall de biologiska föräldrarna inte bor ihop så baseras våra analyser därför på delvis felaktiga inkomstuppgifter.

Tabell 3 Beskrivning av data använt i metod 1

<i>Variabel</i>	<i>Karlstad Medelvärde (standardavvikelse)</i>	<i>Kalix Medelvärde (standardavvikelse)</i>	<i>Samtliga Medelvärde (standardavvikelse)</i>
Ålder (år)	35,06 (5,68)	33,65 (5,63)	34,31 (5,68)
Kvinna	0,50 (0,50)	0,50 (0,50)	0,50 (0,50)
Ensamstående förälder	0,113 (0,317)	0,063 (0,242)	0,087 (0,283)
Syskon 0–6	0,523 (0,499)	0,522 (0,500)	0,528 (0,499)
Syskon 7–12	0,305 (0,461)	0,415 (0,493)	0,362 (0,480)
Syskon 13–18	0,083 (0,277)	0,121 (0,326)	0,112 (0,315)
Gymnasium	0,445 (0,497)	0,696 (0,461)	0,580 (0,493)
Eftergymnasial utbildning	0,441 (0,497)	0,210 (0,407)	0,280 (0,449)
Sambo har gymnasieutbildning	0,445 (0,497)	0,695 (0,461)	0,583 (0,493)
Sambo har eftergymnasial utbildning	0,441 (0,497)	0,210 (0,407)	0,281 (0,449)
Ej född i Sverige	0,084 (0,277)	0,077 (0,309)	0,107 (0,309)
Född i Norden	0,015 (0,120)	0,041 (0,198)	0,026 (0,152)
Född i Europa	0,021 (0,143)	0,019 (0,138)	0,034 (0,180)
Född i Nordamerika	0 (0)	0,002 (0,049)	0,002 (0,045)
Född i Latinamerika	0,002 (0,046)	0,005 (0,069)	0,006 (0,079)
Född i Afrika	0,002 (0,046)	0 (0,046)	0,007 (0,081)
Född i Asien	0,042	0,009	0,032

<i>Variabel</i>	<i>Karlstad Medelvärde (standardavvikelse)</i>	<i>Kalix Medelvärde (standardavvikelse)</i>	<i>Samtliga Medelvärde (standardavvikelse)</i>
	(0,200)	(0,098)	(0,177)
Född i Oceanien	0,002	0	0,0005
	(0,046)		(0,024)
Förvärvsinkomst 2002 ^{a)}	209 812	186 625	195 448
	(63 234)	(51 468)	(62 925)
Kapitalinkomst 2002	-8 673	-9 481	-10 450
	(42 317)	(19 124)	(122 610)
Förälders sociala inkomster	38 732	49 581	36 831
2002 b)	(44 488)	(49 969)	(44 314)
Förälders andra inkomster	5 041	3 614	4 064
2002 b)	(17 427)	(13 225)	(15 657)
Sambos förvärvsinkomst	165 040	139 320	164 956
2002 ^{b)} *	(140 988)	(110 972)	(154 016)
Sambos kapitalinkomst	-7 835	-9 166	-9 970
2002 ^{b)} *	(41 131)	(19 163)	(120 140)
Sambos sociala inkomster	33 758	46 730	33 071
2002 ^{b)} *	(42 718)	(49 913)	(43 162)
Sambos andra inkomster	2 821	2 551	2 665
2002 ^{b)} *	(13 220)	(11 923)	(13 341)
Kommunal skattekraft ^{b)}	122 718	115 092	117 156
			(16 192)
Kommunal skattesats ^{b)}	21,75	22,33	21,089
			(1,374)
Arbetslöshet i kommunen ^{c)}	4	6,1	3,334
			(1,298)
Personaltäthet i Barnomsorgen ^{d)}	0,119	0,138	0,135
			(0,021)
Förälder bosatt i Karlstad	—	—	0,004
			(0,063)
Förälder bosatt i Kalix	—	—	0,003
			(0,058)

* Om respondenten svarat att han eller hon har en sambo har den biologiska föräldrarnas inkomst använts. a) Förvärvsinkomsterna är predicerade, för mer information om hur se *Appendix A3*. b) Källa SCB c) Källa Ams d) Källa Skolverket

För att mäta föräldrars arbetsutbud använder vi information från enkäten om hur mycket individer arbetar. Det finns inga uppgifter om det exakta antalet timmar som de som svarat på enkäten arbetar. Istället vet vi om de inte arbetar alls, arbetar kort deltid (1–15 timmar/vecka), halvtid (16–24 timmar/vecka), trekvartstid (25–34 timmar/vecka) eller heltid (minst 35 timmar/vecka). Man kan hävda att detta är ett realistiskt mått på arbetsutbud; den som arbetar kan oftast inte själv bestämma exakt vilket antal timmar han eller hon ska arbeta utan är anställd en viss andel av en heltidstjänst.¹⁶ Vi undersöker effekter av maxtaxan på både om en förälder är sysselsatt eller inte och hur mycket föräldern arbetar givet att han eller hon är sysselsatt.

Tabell 4 Andel individer som är sysselsatta enligt vår definition på sysselsättning

<i>Utfall</i>	<i>Andel i Karlstad</i>	<i>Andel i Kalix</i>	<i>Andel bland samtliga föräldrar</i>
<u>Av samtliga</u>			
Sysselsatt	77,9 %	72,8 %	80,3 %
<u>Av de sysselsatta:</u>			
Arbetar 0 tim/vecka ^{a)}	22 %	27 %	19,7 %
Arbetar 1–15 tim/vecka (2,5–37,5 %)	1,5 %	0,8 %	1,8 %
Arbetar 16–24 tim/vecka (40–60 %)	4 %	3,5 %	5 %
Arbetar 25–34 tim/vecka (62,5–85 %)	18 %	10,4 %	16 %
Arbetar minst 35 tim/vecka (minst 87,5 %)	54 %	58 %	57,5 %

a) Här ingår även heltidsstuderande. En känslighetsanalys har gjorts där de heltidsstuderande är bortrensade från den beroende variabeln men det påverkade inte resultaten.

¹⁶ Den beroende variabeln, arbetsutbud, är ordinal inte kontinuerlig. En ordinal variabels värden kan rankas men man kan inte mäta avståndet mellan de olika värdena exakt som man kan göra om man har en ”vanlig” kontinuerlig variabel som t ex antal arbetade timmar. Detta innebär att vi inte kan analysera arbetsutbudet med hjälp av en vanlig linjär regressionsmodell. Det skulle leda till missvisande resultat. Istället görs en sk ordered-ogit-analys, en regressionsmodell som är speciellt anpassad för ordinala beroende variabler (se t ex Long, 1997).

Vi definierar en individ som sysselsatt om han eller hon arbetar minst en timme i veckan. I *Tabell 4* redovisar vi hur stora andelar av respondenterna som befinner sig i vilken kategori. Vi ser att ungefär 80 % av föräldrarna som besvarat enkäten är sysselsatta och att drygt hälften arbetar heltid. Andelen sysselsatta är dock något lägre i Kalix, medan andelen av de sysselsatta som arbetar heltid är något mindre i Karlstad.

4.2.2 Resultat

I det här avsnittet redovisas resultaten från analyser av föräldrars arbetskraftsdeltagande och arbetsutbud med ”metod 1”. De variabler som är av intresse och som presenteras nedan är dummyvariabler¹⁷ för om en förälder bor i Kalix respektive Karlstad. Om koefficienterna framför variablerna är signifikant skilda från noll menar vi att det finns en skillnad i föräldrars arbetskraftsdeltagande respektive arbetsutbud mellan kommuner med och utan maxtaxa. Den skillnaden kan bero på maxtaxan. I *Arbetskraftsdeltagandet* redovisas påverkan på föräldrars beslut att arbeta över huvud taget medan vi i *Arbetade timmar givet att man är sysselsatt* beskriver påverkan på antalet arbetade timmar bland dem som arbetar.

Arbetskraftsdeltagandet

Låt oss börja med att undersöka hur maxtaxan har påverkat föräldrars arbetskraftsdeltagande. I *Tabell 5* redovisas hur sannolikheten att föräldrar är sysselsatta påverkas av att de bor i Kalix respektive Karlstad.¹⁸

Det finns ingen signifikant effekt på arbetskraftsdeltagandet bland föräldrar i stort, män eller kvinnor av att bo i en kommun utan maxtaxa; de redovisade värdena är alla större än 0,10. Eftersom våra skattningar baseras på en logit-modell måste man ta fram den marginella effekten av variablerna för att tolka storleken på koefficienterna. Den marginella effekten säger hur mycket sannolikheten att delta i arbetskraften förändras när en person är bosatt i Kalix respektive Karlstad istället för i någon annan kommun i Sverige.

¹⁷ Se t ex Gujarati (1995) för en beskrivning av dummyvariabler.

¹⁸ Antingen är en förälder sysselsatt eller inte. Därför kan den beroende variabeln ”sysselsatt” anta värdet ett eller noll. För att undersöka effekten av maxtaxan har därför en logit-modell använts istället för en vanlig linjär regressionsmodell, se t ex Long (1997).

Tabell 5 Modell för föräldrars sysselsättning (logit, beroende variabel föräldrars deltagande i arbetskraften)

		Alla ^{a)}	Kvinnor ^{b)}	Män ^{b)}
Karlstad	Koefficient	-0,082	-0,024	-0,278
	(p-värde)	(0,580)	(0,886)	(0,251)
	Marginell effekt ^{c)}	-0,008	-0,005	-0,010
Kalix	Koefficient	-0,199	-0,181	-0,210
	(p-värde)	(0,148)	(0,259)	(0,429)
	Marginell Effekt ^{c)}	-0,020	-0,035	-0,008
Antal obs		112 216	57 785	54 431
Log likelihood		-38 025	-27 384	-10 131

a) Standardfelen har korregerats för att ta hänsyn till att vissa föräldrar tillhör samma familj.

b) Robusta standardfel. c) De andra oberoende variabelnas värden är satta till medelvärdet när de marginella effekterna räknades ut. *Övriga kontrollvariabler:* Ålder; (Ålder)²; Gymnasieutbildning; Eftergymnasial utbildning; Make/maka har gymnasieutbildning; Make/maka har eftergymnasial utbildning; Förvärvsinkomst 2002; Social arbetsrelaterad inkomst 2002, Annan arbetsrelaterad inkomst 2002; Kapitalinkomster 2002; Make/makas sociala arbetsrelaterade inkomst 2002; Make/makas förvärvsinkomst 2002; Make/makas kapitalinkomster; Annan arbetsrelaterad inkomst för make/maka 2002 (make/maka-variablerna är lika med noll om den förälder som svarat på enkäten säger sig vara ensamstående); Född i Norden, förutom Sverige; Född i Europa förutom Sverige/Norden; Född i Nordamerika; Född i Latinamerika; Född i Afrika; Född i Asien; Född i Oceanien; Fler hemmaboende barn under sex år; Fler hemmaboende barn mellan sju och tolv år; Fler hemmaboende barn mellan tretton och arton år; Föräldrarespondenten ensamstående; kommunal skattekraft; kommunal arbetslöshet; kommunal skattesats; personaltäthet i barnomsorgen.

Våra resultat tyder på att när en man är bosatt i Kalix istället för i en annan kommun minskar sannolikheten för att han ska delta i arbetskraften med 0,8 %; när en kvinna är det minskar sannolikheten med 3,5 %. Sannolikheten för att män i Karlstad deltar i arbetskraften är 1 % lägre jämfört med i övriga landet och för kvinnor i Karlstad 0,5 % lägre. Men resultaten är som nämndes ovan *inte* statistiskt säkerställda.

Arbetade timmar givet att man är sysselsatt

Nästa fråga att besvara är om maxtaxan har påverkat *hur mycket* föräldrar väljer att arbeta. Dessa resultat redovisas i *Tabell 6*. Det finns en signifikant *positiv* effekt på mäns arbetsutbud av att bo i Kalix, de arbetar mer jämfört med

män i kommuner med maxtaxa (p-värdet är mindre än 0,05).¹⁹ Däremot påverkas mäns arbetsutbud *negativt* av att bo i Karlstad, de arbetar mindre än män gör i genomsnitt (p-värdet mindre än 0,10). Går vi tillbaka till *Tabell 2* är det tydligt att skillnaden mellan barnomsorgstaxan i Kalix och kommuner i genomsnitt är större än skillnaden mellan Karlstads avgifter och övriga kommuners. Det skulle kunna bidra till att förklara att män i Kalix arbetar mer men inte föräldrar i Karlstad.

Tabell 6 Modell för föräldrars arbetsutbud (ordered logit, beroende variabel arbetsutbudet bland föräldrar som arbetar i någon utsträckning²⁰)

		Alla ^{a)}	Kvinnor ^{b)}	Män ^{b)}
Karlstad	Koefficient	-0,075	0,017	-0,439*
	(p-värde)	(0,575)	(0,901)	(0,099)
	Standardiserad koefficient ^{c)}	-0,030	0,001	-0,225
Kalix	Koefficient	0,323*	0,266	1,277*
	(p-värde)	(0,050)	(0,163)	(0,042)
	Standardiserad koefficient ^{c)}	0,123	0,142	0,653
Antal obs		90 198	39 874	50 324
Log likelihood:		-57 315	-43 660	-11 490

* Koefficienten signifikant skild från noll på 10 % säkerhetsnivå. a) Standardfelen har korrigerats för att ta hänsyn till att vissa föräldrar tillhör samma familj. b) Robusta standardfel. c) De andra oberoende variabelnas värden är satta till medelvärdet när de y-standardiserade β -koefficienterna räknades ut. För övriga kontrollvariabler, se noterna till *Tabell 5*.

Eftersom vi använder oss av en ordered-logit-modell kan vi inte direkt uttala oss om hur stora effekterna är utifrån storleken på de koefficienter som redovisas i *Tabell 6*. För att kunna göra detta har vi därför standardiserat koefficienterna (se Long 1997). Efter att ha gjort det kan vi tolka våra resultat på föl-

¹⁹ Den signifikant positiva effekten på föräldrar i stort beror på påverkan på männen. Vi ser den dock inte när effekterna på deras arbetsutbud analyseras tillsammans med kvinnornas där vi inte finner någon effekt av maxtaxan.

²⁰ Arbetsutbud enligt Skolverkets föräldraenkät från 2002; arbetar 1–15 timmar/vecka=2, arbetar 16–24 timmar/vecka=3, arbetar 25–34 timmar/vecka=4, arbetar minst 35 timmar/vecka=5. De föräldrar som inte arbetar i någon utsträckning är inte med i denna analys.

jande sätt: Män som är bosatta i Kalix arbetar mer än vad män i andra kommuner gör i *genomsnitt*. En mans arbetsutbud ökar med 0,653 standardavvikelser om han är bosatt i Kalix, allt annat lika. För att få en känsla för hur stor denna effekt är bör man känna till att en standardavvikelse i den beroende variabeln (hur mycket man arbetar) är 1,09 för män; alltså är arbetsutbudet (som ju kan anta värde 1, 2, 3 eller 4) 0,7 enheter högre om mannen är bosatt i Kalix. Effekten på arbetsutbudet av att bo i Karlstad är däremot negativ: om en man är bosatt i Karlstad minskar hans arbetsutbud med 0,225 standardavvikelser, eller omräknat 0.25 enheter.

4.2.3 Sammanfattning

Vi har i detta avsnitt funnit att maxtaxan inte verkar ha haft någon effekt på föräldrars sysselsättning. Effekten på *hur mycket* föräldrarna jobbar är osäker: Jämför man män i Kalix med män i övriga Sverige verkar det som att de jobbar mer. Det skulle innebära att maxtaxan leder till ett minskat antal arbetade timmar bland män. I Karlstad däremot finner vi att män arbetar färre timmar än män i övriga Sverige. Vilket i sin tur skulle tyda på att maxtaxan att män arbetar fler timmar.

4.3 Metod 2

I det här avsnittet tittar vi på föräldrar som alla bor i kommuner som infört maxtaxa, men vars barnomsorgsavgift förändrats i olika hög grad. Föräldrar som i praktiken påverkats av reformen jämförs alltså med föräldrar vars taxa inte förändrats nämnvärt. Det är inte helt självklart hur man ska göra denna jämförelse eftersom barnomsorgsavgifterna i många fall påverkas av hur många timmar barnen vistas i barnomsorgen. Problemet är att vi inte känner till hur många timmar barnens är i omsorg. För att ändå kunna uttala oss om hur mycket avgifterna har förändrats har vi valt att räkna ut vad det skulle kosta för en familj att ha familjens samtliga barn i åldern 1–9 i kommunal omsorg heltid (35–40 tim/v för 1–5-åringar och 15–20 tim/v för 6–9-åringar) både under det avgiftssystem som gällde 2001 och det avgiftssystem som gällde under 2002.²¹

²¹ För att kunna räkna ut heltidstaxan behöver vi veta vad individen hade tjänat om han eller hon hade arbetat heltid. För att ta fram detta har vi estimerat lönefunktioner (se *Appendix A3*) och med hjälp av dessa tagit fram individens förtjänstpotential, d v s vad individen tjänat om han eller hon arbetat heltid. Vi har därefter räknat ut individens och hushållets inkomst utifrån denna lön. Vi betingar avgiften för både 2001 och 2002 på antal barn och barnens ålder 2001, samt hushållets avgiftsgrundande inkomst 2001, uppräknad med KPI för 2002.

Det är alltså inte förändringar i den avgift hushållen faktiskt betalar som vi analyserar, utan förändringar i den avgift hushållet skulle betala om barnen var i kommunal omsorg på heltid. Med hjälp av dessa framräknade avgifter kan vi jämföra hur arbetsutbudet bland föräldrar vars avgift har sjunkit mycket mellan 2001 och 2002 med motsvarande förändring för dem vars avgifter inte har sjunkit i någon högre grad.²²

4.3.1 Data

För att genomföra den empiriska analysen i detta avsnitt använder vi individdata som beskriver föräldrars arbetsutbud och olika faktorer som kan påverka det. Dessutom använder vi data om kommunernas barnomsorgsavgifter före och efter maxtaxans införande. Låt oss redogöra för dessa data i tur och ordning.

Individdata

Våra individdata är hämtade från databasen LINDA.²³ I LINDA finns information om bl a ålder, kön, civilstånd, födelseland, medborgarskap, utbildningsbakgrund, inkomst, lön, tjänstgöringsomfattning, arbetslöshetshistoria och arbetslöshetsersättning. I databasen finns också motsvarande information om de utvalda individernas familjemedlemmar.²⁴ För att ingå i det urval personer som vår analys baseras på krävs att individen (i) ska finnas med i LINDA, (ii) ha minst ett barn i åldern 1–9 år både 2001 och 2002, (iii) inte ha några barn under ett år vare sig 2001 eller 2002²⁵, samt (iv) inte är enskild företagare eller har en sambo som är det (v) är bosatt i en kommun för vilken vi har uppgifter på barnomsorgsavgifter både 2001 och 2002. Det finns 41 244 individer som uppfyller dessa krav. I *Tabell 7* beskrivs dessa individers egenskaper.

²² Nedan redogör vi för vad vi menar med ”i någon högre grad”.

²³ LINDA är en longitudinell individdatabas som baseras på register med uppgifter om ett slumpmässigt urval av individer motsvarande 3,35 % av Sveriges totala befolkning. Urvalet kompletteras varje år så att individerna är representativa för befolkningen i stort varje enskilt år. För en detaljerad beskrivning av LINDA, se Edin & Fredriksson (2000).

²⁴ Ett potentiellt problem med våra data är att för att vi ska kunna identifiera en familjemedlem måste denne antingen vara barn till urvalsindividen, gift med urvalsindividen eller ha gemensamma barn. Vi kan alltså inte identifiera sambos utan gemensamma barn.

²⁵ Anledningen till att vi inte tar med individer med barn under ett år är att vi vill plocka bort potentiellt föräldralediga individer.

Tabell 7 Deskriptiv statistik, data använt i metod 2

<i>Variabel</i>	<i>Medel</i>	<i>Std av</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Kvinna	0,560	0,496	0	1
Ålder (år)	36,93	6,19	18	69
Sammanboende	0,868	0,338	0	1
Barn 1–5	0,583	0,493	0	1
Barn 6–9	0,666	0,472	0	1
Barn 10–12	0,281	0,449	0	1
Barn 13–15	0,144	0,351	0	1
Gymnasium	0,540	0,498	0	1
Universitet	0,331	0,470	0	1
Forskarutbildning	0,010	0,101	0	1
Ej född i Sverige	0,162	0,368	0	1
Född i Norden	0,028	0,166	0	1
Född i Europa	0,058	0,233	0	1
Född i Nordamerika	0,003	0,058	0	1
Född i Sydamerika	0,009	0,096	0	1
Född i Afrika	0,013	0,115	0	1
Född i Asien	0,049	0,216	0	1
Född i Oceanien	0,001	0,026	0	1
Lön (predicerad)	21 053	4 340	9 978	41 694
Kapitalinkomst	-9 474	204 952	-56 40 813	33 900 000
Sambos förvärvsinkomst	213 780	218 877	0	14 100 000
Sambos skattepliktiga transfereringar	22 423	46 305	0	3 173 237
Sambos kapitalinkomst	-8 393	140 713	-2 120 185	12 300 000
Kommunens skattekraft	121 137	17 426	87 325	234 993
Kommunal arbetslöshet	3,29	1,20	0,90	8,50
Personaltäthet i kommunal barnomsorg	0,128	0,022	0,034	0,209
Primärkommunal skatt	20,61	1,74	17,28	32,25

Notera: Som framgår av tabellen gör vissa individer kapitalförluster.

Vi studerar fyra olika utfall: (i) om en individ deltar i arbetskraften eller inte, (ii) om en individ är sysselsatt eller inte, (iii) hur mycket en sysselsatt individ arbetar, samt (iv) om en sysselsatt individ arbetar heltid eller inte.

Deltar i arbetskraften gör de som har ett arbete (sysselsatta) och de som söker efter arbete (arbetsökande).²⁶ För att avgöra om en individ är sysselsatt eller inte har vi undersökt hur stor individens förvärvsinkomst var under 2001 och 2002. För att vi ska betrakta en individ som sysselsatt måste hans eller hennes inkomst vara ”tillräckligt hög”; vi har valt att betrakta en förvärvsinkomst på minst 75 % av en manlig kommunal städarens som ”tillräckligt hög”.²⁷ Enligt vår definition deltog 85 % i arbetskraften och 81 % var sysselsatta, se *Tabell 8*. Siffrorna var något lägre för kvinnor och något högre för män.

Tabell 8 Andel individer definierade som deltagande eller sysselsatta enligt vår definition på sysselsättning

Utfall	Alla	Kvinnor	Män
<u>Av samtliga</u>			
Deltar i arbetskraften	85,0 %	78,3 %	93,4 %
Sysselsatt	81,1 %	73,1 %	91,2 %
<u>Av de sysselsatta:</u>			
Arbetar 12,5–37,5 %	2,2 %	3,2 %	0,7 %
Arbetar 37,5–62,5 %	5,7 %	8,6 %	1,5 %
Arbetar 62,5–87,5 %	23,5 %	37,7 %	2,6 %
Arbetar mer än 87,5 %	68,5 %	50,6 %	95,2 %
Arbetar heltid (mer än 95 %)	64,2 %	44,4 %	93,9 %

För att kunna undersöka sysselsatta personers arbetsutbud behövs information om i vilken omfattning de arbetar. Vi kan se detta i data för 20 531 individer i

²⁶ Vilka som söker arbete via arbetsförmedlingen kan vi se i data från Arbetsmarknadsverkets händelsedatabas (Händel).

²⁷ Det vi observerar i data är individens årliga inkomst. Vi har jämfört detta med vad en kommunal städare tjänar ett år, beräknat utifrån dennes månadslön. Detta är naturligtvis en godtycklig definition. Dock kan nämnas att denna definition ger ”rimliga” andelar av befolkningen som deltar i arbetskraften. Notera också att vi med denna definition får ungefär samma andel sysselsatta som vi får i *avsnitt 4.2* när vi definierar en individ som sysselsatt om hon eller han arbetade minst en timme i veckan. En liknande definition används av bl a Åslund & Nordström Skans (2005).

LINDA.²⁸ Utifrån denna information skapar vi de två utfallsvariablerna ”Utbud” och ”Heltid”. Variabeln ”Utbud” har vi valt att definiera i intervallen (kvartstid, halvtid, trekvartstid eller heltid).²⁹ Som framgår av *Tabell 8* arbetar de allra flesta (92 %) mer än halvtid. För att en individ ska anses arbeta ”Heltid” ska han eller hon ha en tjänsteomfattningsgrad på 95 % eller mer; knappt 65 % av de sysselsatta definierades av oss som heltidsarbetande. Som framgår av *Tabell 8* finns stora skillnader mellan män och kvinnor. Det är betydligt vanligare att kvinnor arbetar deltid.

Avgiftsdata

I analysen används information om förändringen av barnomsorgsavgiften mellan 2001 och 2002. För att samla in den informationen ställde vi en fråga till kommunerna om vilka system för barnomsorgsavgifter som gällde under de två åren. Drygt tre fjärdedelar (222 av 291) av kommunerna kom in med fullständiga uppgifter.³⁰ Vi har sedan ställt samman uppgifterna så att det blivit möjligt att beräkna avgiften för varje enskilt hushåll.

Låt oss ägna några rader åt att titta närmare på vad som hände med kommunernas avgiftssystem när maxtaxan infördes. Det kommer nämligen visa sig vara av vikt för att förstå hur vi förväntar oss att olika grupper av föräldrar ska reagera på reformen.

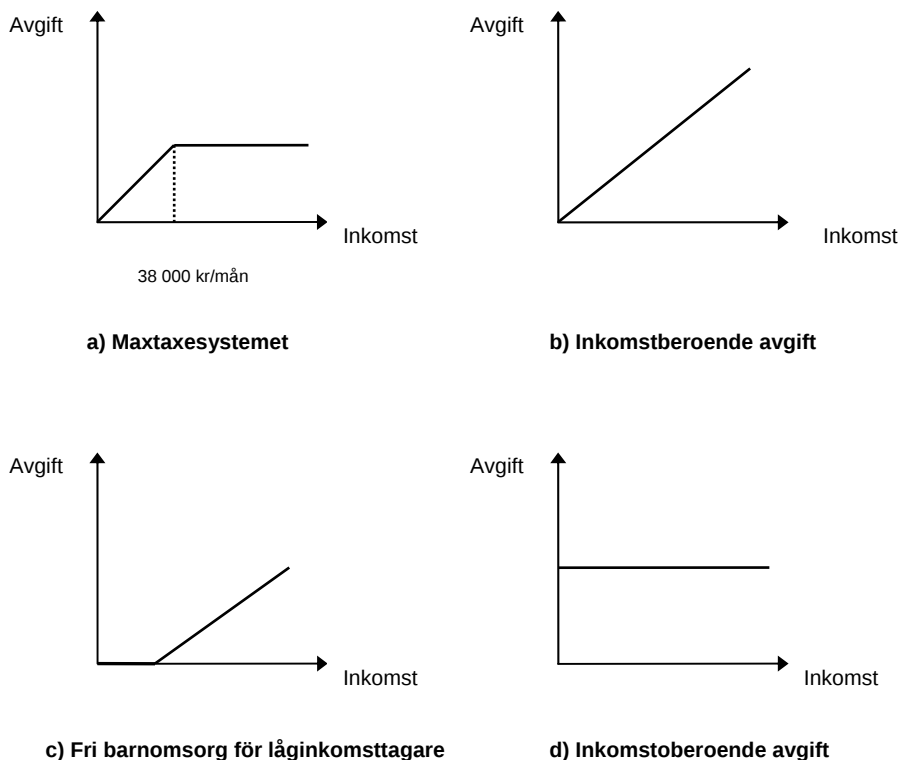
I *Figur 2* visas en skiss över hur relationen mellan ett hushålls inkomst och barnomsorgsavgift kunde se ut i kommunerna före reformen och hur sambandet ser ut efter maxtaxans införande. Bild a) visar hur relationen mellan ett hushålls inkomst och barnomsorgsavgift ser ut *efter* att maxtaxan infördes: avgiften stiger ju högre inkomst familjen har upp till 38 000 kr/mån. Om inkomsten är högre än taket är avgiften konstant. Hur mycket avgiften stiger per ytterligare intjänad krona (illustreras av lutningen på kurvan) upp till avgiftstaket beror på hur många barn hushållet har i barnomsorg och om de går i förskola eller i skolbarnomsorg.

²⁸ Anledningen till det stora bortfallet är okänd för oss.

²⁹ Anledningen till att vi gör denna grova indelning i stället för att använda tjänsteomfattningsgraden direkt är dels för att undvika mätfel, dels för att vi tror att en individ inte har möjlighet att bestämma exakt hur många procent han eller hon vill arbeta, men kan påverka om han eller hon arbetar någon del av en heltidstjänst.

³⁰ Den empiriska analysen kommer att baseras på individer i 217 kommuner, från de 222 kommunerna har vi exkluderat fyra kommuner som införde maxtaxan någon gång redan under 2001 och Kalix och Karlstad som inte införde maxtaxan förrän 2003.

Figur 2 En skiss över kommunernas avgiftssystem före och efter införandet av maxtaxan

Före reformen skiljde sig avgifterna åt avsevärt i de olika kommunerna. En del kommuner hade en avgiftsstruktur som liknade den som illustreras i a), men där såväl sambandet mellan avgift och inkomst upp till taket (från t ex 3 % till 5 % av inkomsten i avgift) som takets nivå skilde sig åt.³¹ En del kommuner saknade helt tak: taxan var beroende av hushållets inkomst, oavsett hur hög den var. Detta illustreras i b). Andra kommuner hade en lägsta inkomstnivå under vilken barnomsorgen var avgiftsfri, som i c). Slutligen hade en del kommuner en fast, inkomstoberoende avgift som i d). Taxan kunde dock variera beroende

³¹ I många kommuner var inte relationen mellan inkomst och avgift upp till taket linjär och kontinuerlig utan berodde på i vilket inkomstintervall hushållet befann sig i.

på hur många barn man hade i omsorg. Det fanns även kombinationer av de fyra avgiftssystemen.

Beroende på hur avgiftssystemet såg ut före reformen i den kommun en förälder bor i och beroende på hushållets inkomst (om den låg över taket längs den horisontella linjen eller under taket längs den lutande kurvan) kan vi förvänta oss olika effekter av införandet av maxtaxan. För de föräldrar som befinner sig på den lutande kurvan innebär t ex en timmes ytterligare arbete att de visserligen får ut ytterligare lön, men även att barnomsorgskostnaderna stiger. Nedan kallar vi detta för att avgiften är inkomstberoende. För de som befinner sig på den horisontella linjen däremot så innebär ökat arbetsutbud ökad lön men ingen ökning av barnomsorgsavgifterna. Nedan kallar vi detta för att avgiften är inkomstoberoende. För att diskutera reformens förväntade effekter delar vi in individerna i fyra grupper och diskuterar effekterna för varje grupp var för sig.

Grupp i) består av individer som bor i en kommun som hade avgiftstak innan maxtaxan och vars inkomst översteg taket både före och efter reformen. I denna grupp ingår också individer som bodde i kommuner med en fast avgift före reformen och som har en inkomst över 38 000 (maxtaxetaket) år 2002. Denna grupp har inkomstoberoende taxa både före och efter reformen. En individ i den här gruppen kan välja att arbeta mer utan att det får några konsekvenser för barnomsorgsavgiften. Avgiften sänktes i och med maxtaxan så att individen fick en högre inkomst. Enligt vårt resonemang i *avsnitt 2* kommer det innebära att han eller hon väljer att arbeta mindre.

Grupp ii) består av individer som bor i kommuner som saknade tak, eller hade en inkomst lägre än det tak som fanns, före reformen och vars inkomst ligger under taket efter reformen. Dessa individer har alltså inkomstberoende taxa hela tiden och för dem innebär reformen en minskning av den andel av inkomsten som individen betalar för omsorg (från t ex 5 % till 3 %). Detta innebär att de förlorar mer pengar på att inte arbeta jämfört med tidigare och vi förväntar oss därför att individerna ökar sitt arbetsutbud. Samtidigt sjunker den kostnad som är förknippad med att arbeta – eftersom barnomsorgstaxan sjunkit – vilket ger individen en högre inkomst. Därför förväntar vi oss att han eller hon ska minska sitt arbetsutbud. Sammantaget ger dessa två tänkbara effekter att den förväntade totaleffekten på arbetsutbudet för den här gruppen är osäker.

Grupp iii) består av individer vars inkomst understeg taket före reformen, eller bodde i kommuner utan tak, men som efter reformen hade en inkomst högre än taket. De hade alltså inkomstberoende taxa före reformen men en taxa

som var oberoende av inkomsten efter reformen. För denna grupp finns samma motverkande effekter som för grupp ii) och totaleffekten är därför osäker.

Grupp iv) består av individer som bodde i kommuner med ett lägre tak än 38 000 före reformen och som därmed befann sig över taket före reformen men under taket efter. I denna grupp ingår även individer som bodde i kommuner med fast avgift före reformen och som hamnade under taket efter reformen. De föräldrar som ingår i den här gruppen hade alltså inkomstberoende taxa före reformen, men en taxa som var beroende inkomsten efter reformen. Det innebär att för varje ytterligare timme de arbetar kommer de att få relativt sett mindre kvar av lönen efter reformen jämfört med före. Detta borde göra att individerna arbetar mindre. Samtidigt ökar inkomsten vilket talar för att individerna väljer vara lediga mer, eftersom de kanske anser sig ha råd med det. Sluteffekten är alltså att vi kan förvänta oss att denna grupp arbetar mindre efter att maxtaxan infördes.

I *Tabell 9* sammanfattas de förväntade effekterna av maxtaxan på hur mycket föräldrar i de olika grupperna arbetar.

Tabell 9 Förväntade effekter på antal arbetade timmar beroende på om individer befann sig över eller under taket före, respektive efter, reformen

<i>Grupp</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Förväntad effekt</i>
i)	över taket	över taket	arbetar färre timmar
ii)	under taket	under taket	osäker effekt
iii)	under taket	över taket	osäker effekt
iv)	över taket	under taket	arbetar färre timmar

Individernas avgifter

Genom att kombinera informationen om individer med den om barnomsorgsavgifter kan vi räkna ut hur mycket en enskild individ i vårt urval betalar för barnomsorg före och efter maxtaxereformen. Vi kan också bedöma vilken av ovanstående grupper föräldrarna tillhör. I *Tabell 10* redovisas hur stora andelar av våra observerade individer som befinner sig i respektive grupp.

I analysen vill vi jämföra föräldrar som fick sina avgifter sänkta med föräldrar vars avgifter ”inte har sjunkit i någon högre grad”. Att lägga fast en gräns för ”i någon högre grad” kan tyckas godtyckligt. Vår utgångspunkt har dock varit att garantera att vi får ett tillräckligt stort antal individer att jämföra med.

Tabell 10 Andel individer i respektive undergrupp

<i>Grupp</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Andel</i>
i)	över taket	över taket	36,0 %
ii)	under taket	under taket	30,5 %
iii)	under taket	över taket	29,5 %
iv)	över taket	under taket	4,0 %

I *Tabell 11* redovisas andelen personer som fick sin taxa sänkt med minst 100, 200, 300, 400 respektive 500 kronor. Vi ser från tabellen att drygt 95 % av föräldrarna har fått en sänkning med minst 100 kronor medan knappt 85 % har fått avgiften med 500 kronor eller mer.

Tabell 11 Andel individer som fick sänkt avgift när maxtaxa infördes

<i>Avgiftssänkning/månad</i>	<i>Alla</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>
minst 100 kr	95,7 %	95,6 %	95,8 %
minst 200 kr	94,2 %	94,0 %	94,6 %
minst 300 kr	91,6 %	91,1 %	92,3 %
minst 400 kr	87,8 %	86,7 %	89,2 %
minst 500 kr	83,9 %	82,4 %	85,8 %

I den empiriska analysen har vi valt att titta på personer som fått en sänkning på minst 300, respektive 500 kronor.³² Vi vill här poängtera att det handlar om sänkningar med *minst* 300 och 500 kronor. För dem som fått sina avgifter sänkta med minst 300 kronor är medelsänkningen 1 300 kronor och för dem med en avgiftssänkning på minst 500 kronor är medelsänkningen 1 380 kronor. Det kan här också vara på sin plats att återigen påpeka att det vi tittar på är förändringar i avgifter för att ha samtliga barn i kommunal omsorg på heltid.³³

³² Vi har också exkluderat de individer för vilka avgiften steg mer än 300 respektive 500 kronor. Avgiften steg för 2,7 procent av individerna i våra data.

³³ Anledningen till att vi har valt att jämföra två grupper med varandra, en som inte påverkats och en som påverkats, snarare än att undersöka effekten av barnomsorgstaxor på föräldrars arbetsutbud, är att vårt syfte är att utvärdera reformen som sådan, och inte effekten av avgiftens storlek i sig.

4.3.2 Resultat

Låt oss nu titta på resultaten. Vi redovisar först reformens effekter på föräldrars arbetskraftsdeltagande och därefter effekter på hur mycket föräldrar väljer att arbeta givet att de är sysselsatta.

Arbetskraftsdeltagandet

Låt oss börja med att studera arbetskraftsdeltagandet. I *Tabell 12* nedan redovisar vi effekten av sänkta avgifter dels för samtliga individer, dels för kvinnor och män separat.³⁴ Vi använder oss av tre olika gränser för att avgöra om individen påverkats av reformen eller inte: om avgiften sänkts med minst 300, 400 respektive 500 kronor i månaden.

Tabell 12 Deltar i arbetskraften eller inte: effekten av sänkta avgifter

	<i>Alla</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>
Avgiftssänkning med minst 300 kronor	0,008 (0,486)	0,026 (0,206)	-0,010 (0,339)
Avgiftssänkning med minst 400 kronor	0,006 (0,505)	0,022 (0,178)	-0,009 (0,302)
Avgiftssänkning med minst 500 kronor	0,010 (0,221)	0,029** (0,040)	-0,009 (0,255)

Marginal effekter. P-värden, beräknade på robusta standardfel, inom parentes. ** anger att effekten är signifikant på 5 % nivån. Modellen kontrollerar för loggad (predicerad) månadslön, ålder, ålder i kvadrat, om man är sammanboende, om man har barn i åldern 1–5, 6–9, 0–12 och 13–15, födelseland, kapitalinkomst, ev partners kapital- och arbetsinkomst, kommunal skattekraft, kommunal arbetslöshet, personaltäthet i den kommunala barnomsorgen och primärkommunal skatt. Antal observationer är 40 959, varav 22 940 kvinnor och 18 019 män.

Tabellen visar marginaleffekter och p-värden. Marginaleffekter anger hur mycket sannolikheten att delta i arbetskraften påverkas av reformen. Ju lägre p-värdet är desto säkrare är vi på att den marginaleffekt vi räknat fram faktiskt skiljer sig från noll.³⁵ Av tabellen framgår att sannolikheten att delta i arbets-

³⁴ För att spara utrymme har vi valt att endast redovisa koeficienterna eller effekt-parametern. Resultaten för övriga förklarande variabler ser dock rimliga ut med tanke på vad man kan förvänta sig utifrån ekonomisk teori. Dessa resultat finns att tillgå hos IFAU:

³⁵ Ett p-värde mindre än 0,05 anger att effekten är statistisk signifikant på 5 %-nivån, ett p-värde som större än 0,05 men mindre än 0,10 är statistiskt signifikant på 10 % säkerhetsnivå. Detta är gränser som brukar användas i litteraturen för vad som kan betraktas som ett statistiskt pålitligt resultat.

kraften ökar bland kvinnor som fått sin avgift sänkt med minst 500 kronor. Däremot verkar det inte finnas någon effekt för män: marginaleffekterna är låga och p-värdena är höga. Vår slutsats är därför att sannolikheten för att en kvinna ska arbeta är 3 % högre bland dem som genom reformen fått barnomsorgsavgiften sänkt med 500 kronor eller mer.

Som ett känslighetstest har vi även undersökt maxtaxans effekter på om individen är sysselsatt eller inte. Dessa resultat redovisas i *Tabell 13*. Resultaten i tabellen påminner i stort sett om de vi får när vi studerar arbetskraftsdeltagandet: vi finner en signifikant marginaleffekt på knappt 3 % för mödrar som fått en avgiftssänkning på 500 kronor eller mer.

Tabell 13 Sysselsatt eller inte: effekten av sänkta avgifter

	<i>Alla</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>
Avgiftssänkning med minst 300 kronor	0,007 (0,581)	0,017 (0,444)	-0,002 (0,871)
Avgiftssänkning med minst 500 kronor	0,010 (0,282)	0,027* (0,081)	-0,006 (0,464)

Marginaleffekter, P-värden, beräknade på robusta standardfel, inom parentes. * anger att effekten är signifikant på 10 % nivån. Övriga kontrollvariabler se noterna till *Tabell 12*. Antal observationer är 40 959, varav 22 940 kvinnor och 18 019 män.

Låt oss härnäst studera den andra delen av individernas arbetsutbudsbeslut, d v s hur många timmar de väljer att arbeta givet att de är sysselsatta.

Arbetade timmar givet att man är sysselsatt

Som nämndes ovan har vi valt att studera två variabler, för det första hur mycket individen arbetar (kvarts-, halv-, trekvarts- eller heltid) och för det andra sannolikheten att individen arbetar heltid, givet att hon eller han är sysselsatt. Precis som när vi analyserar arbetskraftsdeltagandet kommer vi att analysera antalet arbetade timmar dels bland alla föräldrar, dels uppdelat på kvinnor respektive män.

Vilken effekt hade de allmänt sänkta avgifterna på föräldrars arbetsutbud? Som vi nämnde ovan så beror detta på var individernas inkomst befann sig i förhållande till avgiftstaket före respektive efter reformen. Vi har därför räknat ut dels en gemensam effekt av de sänkta avgifterna, dels gruppsspecifika effekter. Grupperna är de som beskrevs i *Tabell 9*.

I *Tabell 14* redovisar vi effekten på om individen arbetar kvarts-, halv-, trekvarts- eller heltid. Av tabellens första rad framgår att vi inte finner någon

signifikant effekt av de sänkta avgifterna på föräldrars arbetsutbud. Det gäller vare sig vi tittar på föräldrar i stort eller på kvinnor och män separat. Denna insignifikanta effekt skulle dock kunna dölja signifikanta effekter för någon eller några av våra fyra grupper. I raderna nedan har vi därför skattat effekter för de fyra olika grupperna separat. Vi finner dock inga effekter när vi tar hänsyn till förändringen i avgift heller. De standardiserade koefficienterna är inte heller särskilt stora (en standardavvikelse i den beroende variabeln är 0,77 för kvinnor och 0,38 för män).

Tabell 14 Arbetsutbud (ordinal variabel): effekten av sänkta avgifter

		<i>Alla</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>
Sänkning med minst 300 kronor	Alla	0,017	0,021	-0,097
		(0,890)	(0,877)	(0,820)
	grupp i)	[0,007]	[0,011]	[-0,051]
		0,012	0,018	-0,119
	grupp ii)	(0,928)	(0,900)	(0,792)
		[0,001]	[0,010]	[-0,063]
	grupp iii)	0,028	0,024	-0,039
		(0,838)	(0,873)	(0,931)
	grupp iv)	[0,012]	[0,013]	[-0,021]
		0,015	0,030	-0,206
		(0,911)	(0,832)	(0,652)
		[0,006]	[0,016]	[-0,109]
		0,060	0,007	0,158
		(0,780)	(0,976)	(0,789)
		[0,025]	[0,004]	[0,084]
Sänkning med minst 500 kronor	Alla	-0037	-0,042	-0,057
		(0,679)	(0,663)	(0,867)
	grupp i)	[-0,016]	[-0,022]	[-0,030]
		-0,026	-0,031	-0,044
	grupp ii)	(0,793)	(0,766)	(0,905)
		[-0,001]	[-0,017]	[-0,023]
	grupp iii)	-0,041	-0,041	-0,098
		(0,708)	(0,726)	(0,793)
	grupp iv)	[-0,017]	[-0,022]	[-0,052]
		-0,042	-0,044	-0,074
		(0,7678)	(0,686)	(0,847)
		[-0,018]	[-0,024]	[-0,039]
		-0,054	-0,044	-0,012
		(0,789)	(0,679)	(0,982)
		[-0,023]	[-0,048]	[-0,006]

Koefficienter, P-värden, beräknade på robusta standardfel, inom parentes och y- standardiserade beta-koefficienter inom hakparenteser. Övriga kontrollvariabler se noterna till *Tabell 12*. Antal observationer är 20 176, varav 12 035 kvinnor och 8 141 män.

Med tanke på att avgiftsförändringarna är uträknade för individer med heltidsomsorg för samtliga barn kanske ett mer relevant mått är att undersöka sannolikheten att en förälder arbetar heltid. Detta gör vi i *Tabell 15*. Återigen finner vi inga statistiskt säkerställda effekter av de sänkta avgifterna. Dessutom är marginaleffekterna små. Det verkar alltså inte som att reformen har påverkat hur mycket föräldrar väljer att arbeta, givet att de är sysselsatta.

Tabell 15 Heltid: effekten av sänkta avgifter

		<i>Alla</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>
Sänkning med minst 300 kronor	Alla	-0,002 (0,930)	-0,003 (0,882)	-0,004 (0,827)
	grupp i)	-0,003 (0,906)	-0,005 (0,878)	-0,001 (0,963)
	grupp ii)	-0,001 (0,970)	-0,002 (0,962)	-0,003 (0,872)
	grupp iii)	-0,002 (0,942)	0,002 (0,947)	-0,011 (0,626)
	grupp iv)	0,001 (0,989)	-0,016 (0,792)	0,005 (0,845)
Sänkning med minst 500 kronor	Alla	-0,010 (0,590)	-0,019 (0,201)	-0,006 (0,674)
	grupp i)	-0,11 (0,606)	-0,021 (0,440)	0,159 (0,613)
	grupp ii)	-0,010 (0,660)	-0,017 (0,548)	0,092 (0,788)
	grupp iii)	-0,008 (0,690)	-0,013 (0,634)	0,039 (0,906)
	grupp iv)	-0,011 (0,801)	-0,038 (0,479)	0,312 (0,512)

Marginaleffekter, P-värden, beräknade på robusta standardfel, inom parentes. ** anger att effekten är signifikant på 5 % nivån. För övriga kontrollvariabler, se noterna till *Tabell 12*. Antal observationer är 20 176, varav 12 035 kvinnor och 8 141 män.

4.3.3 Sammanfattning

När vi använder ”metod 2” finner vi alltså att kvinnors arbetskraftsdeltagande och sysselsättning verkar öka som ett resultat av de sänkta avgifter som reformen medförde. Däremot finner vi inga effekter på mäns arbetskraftsdeltagande eller på hur mycket föräldrar, både kvinnor och män, väljer att arbeta givet att de är sysselsatta.

5 Sammanfattande kommentarer

Resultaten i den här studien tyder på att maxtaxan ledde till ett ökat arbetskraftsdeltagande bland kvinnor, men inte bland män; sannolikheten för att en kvinna ska arbeta är 3 % högre bland dem som genom reformen fått barnomsorgsavgiften sänkt med 500 kronor eller mer. Det är svårare att uttala sig om hur mycket maxtaxan påverkat hur många timmar föräldrar som har ett jobb arbetar, eftersom resultaten pekar i olika riktningar. Tidigare svenska studier, och även i viss mån amerikanska och kanadensiska studier, har framför allt funnit effekter på kvinnors arbetskraftsdeltagande och inte antalet timmar. Våra resultat tycks alltså bekräfta denna bild.

Denna rapport är endast en första delrapport och lämnar en hel del frågor obesvarade. Exempelvis så har vi endast undersökt effekter av minskade avgifter för heltidsomsorg. Resultaten ska därför tolkas med försiktighet.

IFAU ska gå vidare med att utvärdera effekter av maxtaxan i en slutrapport som ska presenteras för Skolverket i början av 2007. Till den rapporten kommer vi att få tillgång till ett större datamaterial. Det ger oss bättre möjligheter att studera effekter för t ex hel- och deltidsarbetande.

I nästa rapport kommer vi också att kunna undersöka effekter av reformen på längre sikt. Det är möjligt att föräldrarna ännu inte hunnit anpassa sitt arbete efter de nya avgifterna under 2002.

Det är också viktigt att komma ihåg att reformen *Maxtaxa och allmän förskola mm* innehöll fler beståndsdelar än de regler för hur barnomsorgsavgifter ska tas ut som vi analyserat effekterna av här. Den innebar t ex också att arbetslösa och föräldralediga gavs möjlighet att ha sina barn inom den kommunala barnomsorgen femton timmar i veckan och en allmän, avgiftsfri, förskola för fyra- och femåringar i minst 525 timmar om året. Även dessa element kan tänkas ha effekter på föräldrars arbetsutbud, något som inte har studerats i denna delrapport.

Referenser

Anderson, P M & P B Levine (2002) "Child Care and Mothers' Employment Decisions", i D Card & R M Blank (red) *Finding Jobs*, Russel Sage Foundation, New York.

Berger M C & D A Black (1992) "Child Care Subsidies, Quality of Care, and the Labor Supply of Low-Income Mothers" *The Review of Economics and Statistics*, vol 74, s 635-642.

Blomquist, S & T Bergstrom (1996) "The Political Economy of Subsidized Day Care" *European Journal of Political Economy*, vol 12, s 443-458.

Edin, P-A & P Fredriksson (2000) "LINDA – Longitudinal INdividual Database for Sweden" Working Paper 2000:19, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, Uppsala

Förordning om (2001:160) om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Gelbach, J (2002) "Public Schooling for Young Children and Maternal Labor Supply" *American Economic Review*, vol 92, s 307-322.

Gujarati, D N (1995) *Basic Econometrics*, McGraw Hill international editions, Singapore.

Gustafsson, S & F Stafford (1992) "Child Care Subsidies and Labor Supply in Sweden" *The Journal of Human Resources*, vol 27, s 204-230.

Killingsworth, M R (1983) *Labor Supply*, Cambridge University Press, Cambridge.

Lefebvre, P & P Merrigan (2005a) "Low-fee (\$5/day/child) Regulated Childcare Policy and the Labor Supply of Mothers with Young Children: A Natural Experiment from Canada", mimeo, Department of Economics, Université du Québec à Montréal

Lefebvre, P & P Merrigan (2005b) "The Québec's Experiment of \$5 per Day per Child Childcare Policy and Mother's Labour Supply: Evidence Based on the Five Cycles of the NLSCY", mimeo, Department of Economics, Université du Québec à Montréal

Long, S J (1997) *Regression Models for Categorical and Limited Dependent Variables*, Sage Publications, Thousand Oaks.

Proposition 1999/2000:129, *Maxtaxa och allmän förskola mm.*

SFS 1985:1100, *Skollagen*.

SFS 1999:1229, *Inkomstskattelagen*.

Skolverket (1999) "Avgifter i förskola och fritidshem 1999", Rapport 174, Skolverket

Skolverket (2001) "Plats utan oskäligt dröjsmål – uppföljning av tillgängligheten till barnomsorg i maj 2001", Skolverket

Skolverket (2003a) "Reformen maxtaxa och allmän förskola m.m.", Rapport 231, Skolverket.

Skolverket (2003b) "Avgifter i förskola och fritidshem 2003", Fördjupning av rapport 231, Skolverket.

Svenska kommunförbundet (2001) "Lagens ramar kring avgifter inom förskola fritidshem m.m.", Svenska kommunförbundet

Åslund, O & O Nordström Skans (2005) "Will I see you at work? Ethnic workplace segregation in Sweden 1985-2002", Working Paper 2005:24, IFAU.

A Appendix

A1 Hushållets avgiftsgrundande inkomst

Svenska Kommunförbundet (2001) har gett ut en skrift som beskriver vilka ramar lagen ställer upp för kommunernas verksamhet inom barn- och skolbarnomsorgen. Där skriver man att det är platsinnehavare som är avgiftspliktiga. Taxan är densamma för platsinnehavare som är ensamstående som för dem som är gifta eller sammanboende. Det är den samlade bruttoinkomsten för varje hushåll som ligger till grund. Med hushåll menas de personer som är folkbokförda på samma adress oberoende av om de barn som man betalar avgift för är gemensamma eller inte. Med avgiftsgrundande inkomst menas: lön före skatt och andra skattepliktiga inkomster i inkomstslaget tjänst samt överskott i inkomstslaget näringsverksamhet (se även SFS 1999:1229, Förordning 2001:160). De specificerar också olika ersättningar och bidrag som ingår i inkomstslaget tjänst:

- i. Lön och andra ersättningar i anslutning till anställning
- ii. Familjehemsföräldrars arvodesersättning
- iii. Pension (inte barnpension)
- iv. Livränta (vissa undantag finns)
- v. Föräldrapenning
- vi. Vårdbidrag för barn till den del det utgör arvode (ersättning för merutgifter ska inte tas med)
- vii. Sjukbidrag
- viii. Sjukpenning
- ix. Arbetslöshetsersättning
- x. Kontant arbetsmarknadsstöd
- xi. Utbildningsbidrag avseende arbetsmarknadsutbildning
- xii. Familjebidrag i form av familjepenning
- xiii. Dagpenning vid repetitionsutbildning för värnpliktiga m.m.

Ett barns föräldrar kan ha gemensam vårdnad men bo på skilda håll i samma kommun. Om barnet/barnen bor växelvis hos båda föräldrarna och båda har behov av barnsomsorg menar kommunförbundet att båda ska vara platsinnehavare. Det innebär att avgiften ska grundas på den sammanlagda inkomsten i de två hushållen. Det kan innebära att det utgår två avgifter för samma barn

men föräldrarna ska inte betala mer än för en heltidsplats totalt och inte heller mer än taket i maxtaxan.

A2 Skolverkets typfamiljer

I tabellen nedan beskrivs de typfamiljer vars barnomsorgsavgifter använts i Tabell 2.

Tabell A.1 Skolverkets typfamiljer

Typfamilj 1	Ensamstående arbetslös förälder med treårigt barn i förskola 15 tim/v. A-kassa.
Typfamilj 2	Ensamstående heltidsarbetande förälder med treårigt barn i förskola 46 tim/v. Låginkomsttagare
Typfamilj 3	Sammanboende föräldrar där en arbetar heltid och en deltid. Har treårigt barn i förskola 33 tim/v. Låginkomsttagare
Typfamilj 4*	Sammanboende föräldrar där en arbetar heltid och en deltid. Har treårigt barn i förskola 33 tim/v. Medelinkomsttagare.
Typfamilj 5*	Sammanboende föräldrar där en arbetar heltid och en deltid. Har åttaårigt barn i fritidshem 18 tim/v. Medelinkomsttagare
Typfamilj 6*	Ensamstående heltidsarbetande förälder med åttaårigt barn i fritidshem 26 tim/v. Medelinkomsttagare

* I Skolverket (2003b) har dessa typfamiljer numren fem respektive elva och tolv. I Skolverket 1999 har typfamilj fem och sex numren tretton respektive fjorton.

A3 Löneekvationer

I tabellerna nedan redovisar vi de löneekvationer som ligger till grund för de predicerade lönerna som används i estimeringarna.

Tabell A.2 Löneekvation, metod 1

<i>Förklarande variabel</i>	<i>Koefficient</i>	<i>p-värde</i>
Ålder	0,0755 ***	(0,000)
(Ålder) ²	-0,0009 ***	(0,000)
Gymnasieutbildning	0,123 ***	(0,000)
Eftergymnasial utbildning	0,419 ***	(0,000)
Ensamstående	-0,023 **	(0,118)
Fler hemmaboende under 18 år	-0,015 ***	(0,017)
Född i nordiskt land#	-0,066 ***	(0,000)
Född i europeiskt land#	-0,141 ***	(0,000)
Född i nordamerikanskt land	-0,725 ***	(0,223)
Född i latinamerikanskt land	-0,188 ***	(0,000)
Född i afrikanskt land	-0,341 ***	(0,000)
Född i asiatiskt land	-0,435 ***	(0,000)
Född i Oceanien	-0,1594 ***	(0,111)
Förortskommun	0,352 ***	(0,000)
Industrikommun	0,201 ***	(0,000)
Landsbygdskommun	0,100 ***	(0,000)
Medelstor stad	0,193 ***	(0,000)
Stor stad	0,207 ***	(0,000)
Stockholm/Göteborg/Malmö	0,317 ***	(0,000)
Övrig liten kommun	0,145 ***	(0,000)
Övrig stor kommun	0,168 ***	(0,000)
Man	0,461 ***	(0,000)
Konstant	5,480 ***	(0,000)
Antal obs		63 255
Adj R ²		0,1754

Förutom Sverige/Norden. * signifikant på 10 % säkerhetsnivå. ** signifikant på 5 % säkerhetsnivå, *** signifikant på 1 % säkerhetsnivå.

Tabell A.3 Löneekvation, metod 2

	<i>Koefficient</i>	<i>P-värden</i>
Kvinna	-0,213 ***	(0,000)
Ålder	0,029 ***	(0,000)
Ålder ²	-0,0003 ***	(0,000)
Sammanboende	0,035 ***	(0,000)
Antal barn	0,001	(0,608)
Gymnasium	0,053 ***	(0,000)
Universitet	0,260 ***	(0,000)
Forskarutbildning	0,507 ***	(0,000)
Norden	-0,037 ***	(0,000)
Europa	-0,112 ***	(0,000)
Nordamerika	-0,094 ***	(0,000)
Sydamerika	-0,147 ***	(0,000)
Afrika	-0,203 ***	(0,000)
Asien	-0,191 ***	(0,000)
Oceanien	0,105	(0,166)
2002	0,037 ***	(0,000)
Kontroll för regional arbetsmarknad		Ja
Antal observationer		25 272
Adj R ²		0,403

* signifikant på 10 % säkerhetsnivå. ** signifikant på 5 % säkerhetsnivå., *** signifikant på 1 % säkerhetsnivå

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapporter/Reports

- 2005:1** Ahlin Åsa & Eva Mörk ”Vad hände med resurserna när den svenska skolan decentraliserades?”
- 2005:2** Söderström Martin & Roope Uusitalo ”Vad innebar införandet av fritt skolval i Stockholm för segregeringen i skolan?”
- 2005:3** Fredriksson Peter & Olof Åslund ”Påverkas socialbidragsberoende av omgivningen?”
- 2005:4** Ulander-Wänman Carin ”Varslad, uppsagd, återanställd. Företrädesrätt till återanställning enligt 25 § LAS i praktisk tillämpning”
- 2005:5** Isacson Gunnar ”Finns det en skillnad mellan samhällets och individens avkastning på utbildning?”
- 2005:6** Andersson Christian & Iida Häkkinen ”En utvärdering av personalförstärkningar i grundskolan”
- 2005:7** Hesselius Patrik, Per Johansson & Laura Larsson ”Hur påverkar kravet på läkarintyg sjukfrånvaron? Erfarenheter från ett socialt experiment”
- 2005:8** van den Berg J & Bas van der Klaauw ”Job search monitoring and sanctions – a brief survey of some recent results”
- 2005:9** Sibbmark Kristina & Anders Forslund ”Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18 och 24 år”
- 2005:10** Lindqvist Linus, Laura Larsson & Oskar Nordström Skans ”Friårets arbetsmarknadseffekter”
- 2005:11** Hjertner Thorén Katarina ”Kommunal aktiveringspolitik: en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare”
- 2005:12** Gartell Marie & Håkan Regnér ”Sambandet mellan val av högskola och inkomster efter examen för kvinnor och män”
- 2005:13** Kennerberg Louise & Kristina Sibbmark ”Vilka deltar i svenska för invandrare?”
- 2005:14** Sibbmark Kristina & Caroline Runeson ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2004”
- 2005:15** Martinson Sara ”Omställningsavtalen: mellan vilka, för vilka och på vilket sätt?”
- 2005:16** Bennmarker Helge, Kenneth Carling & Bertil Holmlund ”Leder höjd a-kassa till längre arbetslöshetstider? En studie av de svenska förändringarna 2001–2002”

- 2005:17** Nordström Skans Oskar & Olof Åslund "Ses vi på jobbet? Etnisk segregation mellan arbetsplatserna 1985–2002"
- 2005:18** Skedinger Per "Hur höga är minimilönerna?"
- 2006:1** Zenou Yves, Olof Åslund & John Östh "Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden?"
- 2006:2** Mörk Eva, Linus Lindqvist & Daniela Lundin "Påverkar maxtaxan inom barnomsorgen hur mycket föräldrar arbetar?"

Working Papers

- 2005:1** Ericson Thomas "Personnel training: a theoretical and empirical review"
- 2005:2** Lundin Martin "Does cooperation improve implementation? Central-local government relations in active labour market policy in Sweden"
- 2005:3** Carneiro Pedro, James J Heckman & Dimitriy V Masterov "Labor market discrimination and racial differences in premarket factors"
- 2005:4** de Luna Xavier & Ingeborg Waernbaum "Covariate selection for non-parametric estimation of treatment effects"
- 2005:5** Ahlin Åsa & Eva Mörk "Effects of decentralization on school resources"
- 2005:6** Cunha Flavio, James J Heckman & Salvador Navarro "Separating uncertainty from heterogeneity in life cycle earnings"
- 2005:7** Söderström Martin & Roope Uusitalo "School choice and segregation: evidence from an admission reform"
- 2005:8** Åslund Olof & Peter Fredriksson "Ethnic enclaves and welfare cultures – quasiexperimental evidence"
- 2005:9** van den Klaauw Bas, Aico van Vuuren & Peter Berkhout "Labor market prospects, search intensity and the transition from college to work"
- 2005:10** Isacsson Gunnar "External effects of education on earnings: Swedish evidence using matched employee-establishment data"
- 2005:11** Abbring Jaap H & Gerard J van den Berg "Social experiments and instrumental variables with duration outcomes"
- 2005:12** Åslund Olof & Oskar Nordström Skans "Measuring conditional segregation: methods and empirical examples"
- 2005:13** Fredriksson Peter & Bertil Holmlund "Optimal unemployment insurance design: time limits, monitoring, or workfare?"
- 2005:14** Johansson Per & Per Skedinger "Are objective, official measures of disability reliable?"

- 2005:15** Hesselius Patrik, Per Johansson & Laura Larsson “Monitoring sickness insurance claimants: evidence from a social experiment”
- 2005:16** Zetterberg Johnny “Swedish evidence on the impact of cognitive and non-cognitive ability on earnings – an extended pre-market factor approach”
- 2005:17** Nordström Skans Oskar & Linus Lindqvist “Causal effects of subsidized career breaks”
- 2005:18** Larsson Laura, Linus Lindqvist & Oskar Nordström Skans “Stepping-stones or dead-ends? An analysis of Swedish replacement contracts”
- 2005:19** Dahlberg Matz, Magnus Gustavsson “Inequality and crime: separating the effects of permanent and transitory income”
- 2005:20** Hjertner Thorén Katarina “Municipal activation policy: A case study of the practical work with unemployed social assistance recipients”
- 2005:21** Edin Per-Anders & Magnus Gustavsson “Time out of work and skill depreciation”
- 2005:22** Bennmarker Helge, Kenneth Carling & Bertil Holmlund “Do benefit hikes damage job finding? Evidence from Swedish unemployment insurance reforms”
- 2005:23** Forslund Anders, Nils Gottfries & Andreas Westermark “Real and nominal wage adjustment in open economies”
- 2005:24** Åslund Olof & Nordström Skans Oskar “Will I see you at work? Ethnic workplace segregation in Sweden 1985–2002”
- 2005:25** van den Berg Gerard J “Competing risks models”
- 2006:1** Åslund Olof, John Östh & Yves Zenou “How important is access to jobs? Old question – improved answer”

Dissertation Series

- 2005:1** Nilsson Anna “Indirect effects of unemployment and low earnings: crime and children’s school performance”
- 2003:1** Andersson Fredrik “Causes and labor market consequences of producer heterogeneity”
- 2003:2** Ekström Erika “Essays on inequality and education”